

KLIKOMANIJA

(Vladimir Ćeha: *Samo na klik od tebe*, Matica srpska, Novi Sad, 2011)

U svom prvom romanu *Samo na klik od tebe* Vladimir Ćeha (1988) čitaocima predočava sudbinu Vuka Todorova, mladića koji je sticajem nesrećnih okolnosti izvršio zločin nad dvojicom svojih napadača. Pokazavši se na sudu kao osoba nepogodna za ljudsku sredinu, on dospeva u psihijatrijsku ustanovu, odakle ispisuje priču o nizu događaja koji su prethodili nesreći što ga je zadesila. Da li je, međutim, očevidna usamljenost glavnog junaka i njegov sukob sa zakonom i svetom kome pripada dovoljno čvrsta osnova da se na njoj izgradi priča o otuđenju kao problemu savremenog doba? Da li je ovaj roman odgovorio zahtevima velike teme?

Ispovedivši se o tome gde se nalazi u trenutku pisanja redova, pripovedač čitaoca postepeno uvodi u svoj život, upoznaje ga sa svojom imućnom, ali problemima poljuljanom porodicom, sa roditeljima koje izjedaju bračne nesuglasice i neiskreni odnosi, sa sestrom i bratom sa kojima ne oseća bliskost, progovarajući pri tom i o sebi kao o nekome koga nikada nije zanimao stvaran život, već virtualni svet kompjuterskih igrice. Na to, uostalom, ukazuje i simbolika naslova koja nedvosmisleno otkriva prirodu junakove veze sa stvarnošću, koju on promatra očima *gejmera*, kako bi se to reklo žargonom glavnog junaka.

Dakle, tinejdžer koji tek što je navršio devetnaest godina, svoj životni put počinje podstaknut idejom da pobegne od kuće i da se osamostali. Na tom putu on nailazi na mnoge teškoće koje će ga navesti da drugačije poima vlastiti život, pa i ljudski život uopšte, u odnosu na vreme kada je čitav dan provodio zatvoren u sobi pred svetlošću ekrana, siguran i bez znanja o mnogim stvarima kojih je tek docnije postao svestan, kao i svako drugi prilikom odrastanja.

U maniru Bukovskog, samo bez njegove prepoznatljive oštine i lucidnosti, autor je pokušao da objedini niz činjenica od važnosti za život glavnog junaka. Događaji koji su odredili životni put Vuka Todorova skoncentrisani su u svega četiri dana, a njihove posledice junak sagledava iz duševne bolnice u Gornjoj Toponici u kojoj vreme provodi usamljen i zaboravljen od svih, imajući za jedinog sagovornika svesku u kojoj zapisuje svoju priču. Obračanje beležnici u drugom licu može se učiniti interesantnim, s tim što autor, koristeći se tim postupkom, glavnog junaka tako približava čitalačkoj publici kojoj se junakova sudbina, njegovi nemiri, snovi, težnje, razmišljanja, stavovi i sl. mogu učiniti prisnijim.

Premda se radnja romana pre svega tiče procesa upoznavanja i suočavanja junaka sa realnim životom, pripovedač se na mahove vraća ambijentu psihijatrijske ustanove. Čini se da je funkcija ovih pasaža da se glavni junak dovede u odgovarajuću poziciju iz koje će, s jedne strane, moći da kritikuje lekare koji ga drže zatvorenog, a s druge strane, da se osvrće na stvarnost čija je postojanost za junaka ovoga dela – pre dospevanja u Gornju

Toponicu – bivala samo privid, jer ju je on video kroz nišan, kao u igrici, kao da je donoseći životne odluke i sklapajući poznanstva odlučivao na koju će ikonicu na desktopu svoga računara kliknuti. Takvo poimanje stvarnosti, izgleda, najveći je krivac za tragičnu sudbinu glavnog junaka. Autor, međutim, čitaocima ostavlja da to naslute između redova, naročito u onim segmentima gde junak sve učestalije spominje mesto odakle dovršava svoju priповest, lomeći se između kajanja i opravdanja za počinjeni zločin nad pljačkašima. Ipak, stiče se utisak da Vuk Todorov, nakon svega, zbog svojih stavova nije dorastao životu u ljudskoj sredini, jer nije u stanju da razume druge i poštuje tuđe potrebe.

Uzme li se u obzir realističnost na kojoj se u romanu insistira, jasno je da je autor čitaocima želeo skrenuti pažnju na nedaće ukorenjene u sadašnjici, kojoj pripada i sam glavni junak. To su pre svega socijalni i egzistencijalni problemi (zapošljavanje, odvajanje od roditelja, mladalačka zaljubljenost i buntovništvo, sukob generacija), ali se pažnja čitalaca usmerava i na umnogome složenije društvene probleme, oličene, primera radi, u sudbini junakovog brata Stefana. Naime, pre nego što je postao lečeni narkoman – zbog čega su ga roditelji, da bi sačuvali ugled porodice, krili u manastiru na Fruškoj Gori – Stefan je bio uspešan student fakulteta likovnih umetnosti dok nije postao žrtva heroina, koji je – izrazimo se metaforično rečima ovog dela – bio *na samo klik od njega*.

I ostali likovi ovog romana, fokalizovani iz perspektive Vuka Todorova, predstavnici su problematične, unesrećene mladeži: majka zaražena HIV-om sa svojim odojčedom, izneverena žena, i naposletku, momak koji se morao izboriti sa svojom ovisnošću i činjenicom da je homoseksualac u zemlji Srbiji, dečko koga je očuh izbacio iz sopstvenog doma. Sve su to ljudi koje Vuk Todorov sreće tokom svog lutanja i čije životne sudbine upoznaje nalik na promatrača koji ni sam nije svestan svoje izgubljenosti, ali kome, bez obzira na to, ne može promaći da neka devojka živi sama sa braćom, jer su im roditelji poginuli, osuđena na to da izdržava sebe i ukućane. U interakciji sa drugim likovima, glavni junak iskazuje se kao svojeglav, jogunast, pomalo tvrdokoran u nekim svojim ubeđenjima koja možda zbog sujete ne želi napustiti, neprekidno fokusiran na druge, na one koje je poznao, susretao i o kojima piše u svojoj beležnici.

Premda sporednih likova ima u priličnom broju, samo se za pojedine može reći da su realizovani, ali i oni kao plošni, jednostavni, čija funkcija ne prevazilazi fragmente romana u kojima se pojavljuju. Kao potpuno zaokružen lik može se uzeti jedino glavni junak romana. Lik njegovog brata, doduše, razrađeniji je od ostalih likova, ali se i on doima bleđim: Stefan ostaje samo mladić narušene reputacije koji se otrgao od heroina, čovek koji se brine o ostalim ovisnicima i katkad pripoveda o sebi i svojim nedaćama, koje su uglavnom razotkrivene na samom početku dela. Majka koja se zarazila iglom takođe je među zanimljivijim likovima u romanu, ali je i ona predstavljena tek kao jedna u nizu tužnih sudbina; o njoj se ne doznaje ništa više, s njom čitalac ne može da se identifikuje, može da je vidi samo u pojedinim scenama kako nosi dete u rukama i kaže ponešto u dijalozima. U čitalačkoj svesti kao najtragičnija činjenica figurira saznanje o tome da mlada majka boluje od HIV-a, ali ni ovde potencijal nije sasvim iskorišćen, jer autor to nije dramatisovao do kraja, ostavivši njen lik brzo po strani nakon što ju je upotrebio samo u nekoliko prizora, kao u kakvom slabom pozorišnom komadu. Tako je i sa ostalim likovima skiciranim sa svega nekoliko crta, koje – kada se dozna njihova prošlost – same po sebi postaju razu-

mljive i očekivane. Stoga se fabula, uprkos velikom broju likova i fragmenata više životnih priča, ostvaruje sa dosta praznog hoda i ravnomernim, ali monotonim tokom radnje. Taj utisak ne menja ni činjenica da se radnja odvija na različitim mestima: u Novom Sadu, Gornjoj Toponici, na Fruškoj Gori, Inđiji i Pančevu.

Veći deo radnje romana, kao što je rečeno, obuhvata ono što je prethodilo situaciji u kojoj se junak prihvatio sveske i olovke. U ovom delu se najzanimljivijim i najdinamičnijim čini akt ubistva pljačkaša. Izgleda da se i sam autor čuvao za tu poslednju deonicu, za koju je, stiče se utisak, inspiraciju našao u Kamijevom Mersou: tek u završnim segmentima romana vidi se izvesna tipološka sličnost između ovog romana i *Stranca*, pre svega kada je reč o poziciji glavnog junaka. Kao i Merso, Vuk Todorov je ubio, sudi mu se i za sobom ostavlja ispovest koja je manifest jednog sukoba sa svetom. U romanu *Samo na klik od tebe* taj sukob, ako nije apsurdan, onda jeste smešan, detinje rezistentan i začinjjen zločinom koji se objašnjava junakovom samoodbranom. Na koncu, junak se miri sa sudbinom pokušavajući da prihvati neshvatljive činjenice. Pozicija pripovedača u neku ruku delo ostavlja otvorenim, možda za neku novu pripovest, jer je – kako i sam kaže – pred njim nova sveska koja ima lepe korice i koja će očigledno biti namenjena nekom pozitivnijem sadržaju.

Očigledna jednostavnost stila i upotreba kolokvijalnih izraza katarakterističnih za govor adolescenata pomogli su autoru da jasnije istakne način razmišljanja i sistem vrednosti mlade generacije, koja je sklona relativizovanju svega, pa i misli jednog Andrića: *Čudno je to kako nam je malo potrebno da budemo srećni, a još čudnije što nam to malo uvek nedostaje... Ovo je klasični primer dubokoumne misli koja ništa novo ne otkriva. I svi se zamisle kada ovo pročitaju, kao da je Ivo Andrić otkrio Ameriku. Pazi: on je rekao koliko nam fali do sreće...* Ipak, stil je labav, u pojedinim segmentima romana rečenice deluju ispretumbano i nabacano, kao da teku bez reda. Savremeni rečnik upotpunjen psovkama stvara kod čitaoca utisak da mu se pripovedač obraća govorom ulice, jezikom koji se može čuti u gradskom prevozu, što bi bilo sasvim opravdano da taj pripovedač nije mladić za kojeg se od početka tvrdi da nema nikakve veze sa stvarnošću i svakodnevicom. Takođe, roman je pun osrednjih dijaloga, na mahove sasvim predvidljivih, koji nemaju spontanost ljudskog govora, već izveštačenost šablona.

Usamljenost i otuđenje kao problemi savremenog doba u romanu *Samo na klik od tebe* predstavljeni su kroz ponašanje i postupke glavnog junaka, ali se taj idejni obrazac ne čini dovoljno dobro realizovanim, niti do kraja produbljenim. Trudeći se da kompleksnu temu artikuliše i uobličići, autor ponegde kao da, iz pasusa u pasus, juri za vlastitom zamisli, pa se otuđenost glavnog junaka romana na nekim mestima iskazuje samo kroz njegove vapaje, negodovanja i nipodaštavanja okruženja u kome živi, bez ozbiljne motivacije. No, sve to romanu ne treba zameriti, jer je reč o prvoj knjizi ovog mladog autora. Osim toga, knjiga se može toplo preporučiti pubertetlijama kojima se, u časovima kada tragaju za samim sobom (u pauzama od *gledanja u ekran i kliktanja po ikonicama*), on može učiniti bliskim i zanimljivim, jer je lako čitljiv i ne potražuje velike čitalačke napore.